

Asia: VN/7340/2021

Lausuntopyyntö esitysluonnoksesta laeiksi huumausainelain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

3 § Määritelmät / Definitioner

Määritelmäosuudessa tehty luokittelu, jossa joukko kasveja määritellään huumausaineeksi niiden sisältämän yhdisteen pohjalta on liian lavea ja johtaa tilanteisiin, jossa kansalaisella ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia selvittää toimintansa laittomuutta. Ehdotetunkaltainen kaikkien DMT:tä sisältävien kasvien aineryhmäkohtainen tai geneerinen luokittelu voi johtaa näin lopputulokseen, joka on ristiriidassa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kanssa.

Rikosoikeudelliselta sääntelyltä odotetaan täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta eli sitä, että kenen tahansa on kyettävä säännöksen sanamuodon perusteella ennakoimaan, onko jokin teko tai laiminlyönti rangaistavaa ja kuinka ankarasti. Tämä on erityisen merkittävää silloin, kun kriminalisointi uhkaa kohdistua tavalliseen kansalaiseen. DMT:n tiedetään esiintyvän luonnossa laajalti, ja näin riskiksi nousee huumausainerikokseen syyllistyminen tietämättään. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen vuonna 2016 julkaisemassa tiedoksiannossa valtioneuvostolle huumeilanteesta, politiikan tulevista kehittämistarpeista ja huumeohjelmakaudella 2012–2015 toteutetuista toimenpiteistä nosti esille saman ongelman muuntohuumeiden geneeriseen luokitteluun liittyen.

Tällainen DMT:tä sisältävien kasvien yleiskielto ei täytä laillisuusperiaatteen kriteerejä siltä osin, että kansalaisella tai yrityksellä pitäisi olla selkeät mahdollisuudet arvioida, onko toiminta laitonta vai ei, koska harvojen kasvien osalta on tieteellisesti selvitetty se, sisältääkö se DMT:tä. Pahimmillaan uudistus voi aiheuttaa maataloudelle ja teollisuudelle ongelmia, jos jokin sen käyttämä kasvi paljastuu sisältävän pienenkin määrän DMT:tä. Tällaisia kasveja kasvaa luonnonvaraisena myös Suomessa, joka lisää riskejä entisestään ja tekee laista yleisen oikeuskäsityksen näkökulmasta kyseenalaisenkin.

Vaikka DMT-kasvien viljely pysyisi lakimuutoksen myötä laillisena, täytyy huomioida, että kaikki muu kasvisatoon liittyvä toiminta sadon käsittelystä jatkojalostukseen ja mahdollisiin valmistettaviin hyödykkeisiin asti uhkaa muuttua huumausaineen käsittelyksi. Tämä ei varmasti ole lain tarkoitus silloin, kun puhutaan jonkin teollisuusalan käyttämästä kasvista.

Tämän vuoksi parempi ratkaisu olisi määritellä laissa tai asetustasolla selkeästi ne kasvit, jotka halutaan sääntelyn piiriin. Näin on tehty muidenkin päihteenä käytettyjen kasvien osalta.

Tiettyjen DMT:tä sisältävien kasvien määrittely huumausaineiksi vaikuttaa tarpeettomalta uudistukselta. Käyttö ei vaikuta olevan yleistä ja jos kasvien ennestään vähäiseksi tunnustettua maahantuontia halutaan hillitä, niin maahantuonnin hillitsemiseksi löytynee lievempiäkin keinoja. Jää epäselväksi, miten lakiluonnoksessa esitetyt oikeushyvät, kuten nuorten terveys, paranisivat kovemmallalla rankaisupolitiikalla, jonka huumausaineeksi luokittelu tuo. On jo laajasti tiedossa, että huumausaineisiin liittyvä käyttäjäportaaseen kohdistuva rangaistavuus lisää huumeisiin liittyviä haittoja, ei vähennä niitä.

7 § Eräiden kasvien ja sienien viljelykielto / Förbud mot odling av vissa växter och svampar

Näkemyksemme mukaan nykyinen lainsäädäntö hampun viljelyn kieltämisestä huumausainetarkoitukseen on riittävä ja kansalaisten sekä yritystoiminnan kannalta selkeä raja. Ehdotettu laki luo uutta ja tarpeetonta sääntelyä hampun viljelyn ympärille. Viljelyn rajaaminen vaikuttaa tarpeettomalta lisäsääntelyltä. Viljelyn rajaamista pelkkiin tarpeeksi laajoihin ulkotiloihin ei ole mielekästä. Huoli THC-pitoisuuden liiallisesta kasvusta ei tarvitse rajata kasvatustapaa, sillä kasvien pitoisuudet voidaan tarvittaessa selvittää erillisellä valvonnalla. Myös kasvatusalan määrääminen EU:n tukirajoja suuremmiksi on tarpeetonta lisäsääntelyä viljelykasville. Ylipäänsä hampun kasvatuksen oikeutuksen sitominen EU:n tukien kriteeristöihin tai sitä kireämpiin rajoihin ei ole perusteltua ja muodostaa nykylakia monimutkaisemman ja hankalamman toimintaympäristön yritystoiminnalle.

Lakihdotuksessa ollaan kieltämässä uusien hamppulajikkeiden kehitykseen tähtäävä kasvinjalostustoiminta. Vastoin lakiehdotuksen luonnehdintaa kyseistä toimintaa on Suomessa harjoitettu, sillä muun muassa yksi EU:n virallisesti sertifioitu lajike Finola on jalostettu juuri Suomessa. Finolan kehittäjällä Jace Callawaylla oli aikanaan jo silloisen lainsäädännön kanssa vaikeuksia viedä työnsä loppuun, kun poliisi puuttui siihen. Jalostustoimintaa tapahtuu Suomessa yhdistyksen tietojen mukaan tänäkin päivänä, joten lakiehdotus estäisi uusien siementen jalostamisen mainittuun EU:n tukilajikkeiden joukkoon. Tällainen rajoitus on omiaan vaikeuttamaan elinkeinotoimintaa alan ympärillä. Erytisen ongelmallista on, että lakiin ei ole edes ehdotettu lupamenettelyä jalostustoiminnalle, eikä siinä ole perusteltu millään tavalla miksi tämä jalostustoiminta halutaan kieltää.

Ylipäänsä yhdistyksen kanta on, että maanviljelytoimintaa ei ole aiheellista säännellä huumausainelaissa, vaan huumausainelaissa on aiheellista säännellä vain huumeiden valmistukseen liittyvää kasvatusta. Nyt huumausainelaki pyrkii sääntelemään muita yhteiskunnan osa-alueita.

Vaadittu byrokratia ja rajoitustoimet vaikuttavat mittaluokaltaan kohtuuttomilta, eikä niillä näytä olevan tekemistä tosiasiallisen huumausaineiden viljelyn ehkäisemisen kanssa.

9 § Luvan myöntäminen / Beviljande av tillstånd

Ei lausuttavaa.

11 § Luvan myöntämisen edellytykset / Villkor för beviljande av tillstånd

Tuntuu yliampuvalta sääntelyltä, että hamppua viljelevien maanviljelijöiden tulisi olla täysi-ikäisiä, rehelliseksi ja luotettaviksi tunnettuja eivätkä ole konkurssissa eikä heidän toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu. Kuitu- tai siemenhampun viljelijän osalta tällaisilla kriteereillä ei ole kuin elinkeinotoimintaa haittaava vaikutus.

12 § Valmistuslupa / Tillverkningsstillstånd

Ei lausuttavaa.

15 § Käsittelylupa / Hanteringstillstånd

Ei lausuttavaa.

15 a § Hampun viljelyä koskeva ilmoitus / Anmälan om odling av hampa

Mielekkäämpi ratkaisu olisi, että EU:n tukilistalla olevia lajikkeita saa kasvattaa ilmoituksella ja listan ulkopuolisia lajikkeita varten tarvitsisi luvan. Tuntuu, että viranomainen on tässä yrittänyt lähinnä helpottaa omaa toimintaansa viljelijöiden toiminnan mahdollistamisen sijaan.

16 § Vastuuhenkilöä ja tämän sijaisia koskevat vaatimukset / Krav på ansvarig person och dennes ställföreträdare

Ei lausuttavaa.

19 § Selvitys lupaharkintaa varten / Utredning för tillståndsprövning

Ei lausuttavaa.

22 § Ensiavussa ja kriisinhallinnassa tarvittavat lääkevalmisteet / Läkemedelspreparat som behövs vid första hjälpen och vid krishantering

Ei lausuttavaa.

23 § Poikkeukset tuonti- ja vientilupia koskevista vaatimuksista / Undantag från kraven på import- och exporttillstånd

Ei lausuttavaa.

24 a § Hampun viljelyä koskevat ilmoitukset ja kirjanpito / Anmälningar och redovisning som gäller odling av hampa

Menettely vaikuttaa kohtuuttomalle ja kankealta maanviljelyn kannalta.

24 b § Hampun viljelyä ja hamppua koskevat poikkeukset ja rajoitukset / Undantag och begränsningar som gäller hampa och odling av hampa

Kukinnan käytön erillinen kieltö vaikuttaa kohtuuttomalta toimenpiteeltä, jos kukinto ei sisällä merkittäviä määriä vaikuttavaa ainetta. Sen rinnastaminen muihin kasvinosiin olisi mielekkäämpää ja sallia sen jalostaminen samaan tapaan muiden osien tapaan. Tässä esimerkiksi Tanskan ja Tsekin tulkinnat vaikuttavat asianmukaisilta.

30 § Kirjanpitovelvollisuus / Redovisningsskyldighet

Ei lausuttavaa.

32 § Eräiden huumausaineiksi luokiteltujen lääkkeiden seuranta / Övervakning av vissa läkemedel som betraktas som narkotika

Ei lausuttavaa.

45 § Huumausainerikosten estäminen, paljastaminen ja selvittäminen / Förebyggande, avslöjande och utredning av narkotikabrott

Laissa olisi tarpeen määrittellä tarkemmin tarkoitukset ja rajat, joissa viranomainen voi huumausaineita valmistaa tai viljellä. Tarkat määrittelyt ovat tarpeen yleisen luottamuksen ylläpitämiseksi lainvalvontaviranomaisia kohtaan, erityisesti ottaen lähivuosien kohut huumeepoliisitoiminnan ympärillä. Toisin kuin muissa huumausainelaisissa määritellyissä luvanvaraisissa toimissa, tässä viranomaisorganisaatio myöntää itse itselleen luvan ja siksi muihin luvanvaraisiin toimiin nähden on oltava yksityiskohtaisemmin määriteltynä toiminnan tarkoitus. Tämän takia joko laissa tai sen perusteluissa tulisi lukea tarkemmin, mihin tarkoituksiin lainsäätäjät haluaa tämän mahdollisuuden esitutkintaviranomaisille antaa.

Myöskään Fimealle tehtävien ilmoitusten harventamiselle ei näy olevan perusteltavaa syytä, vaan huumausaineiden viranomaiskäsitteily tulee yhä olla tarkassa ja riippumattomassa valvonnassa juuri siitä syystä, että viranomaisorganisaatio itse myöntää itselleen luvan.

47 § Huumausainelakirikkomus / Förseelse mot narkotikalagen

Emme kannata lakiehdotusta. Nykyinen rikosoikeudellinen sääntely on riittävää.

49 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

Ei lausuttavaa.

Tietojen luovuttaminen viranomaisille ja tieteelliseen tutkimukseen (sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain 15 §) / Utlämnande av uppgifter till myndigheter och för vetenskaplig forskning (15 § i lagen om elektroniska recept)

Ei lausuttavaa.

Voimaantulo / Ikraftträdande

Emme kannata lain voimaan saattamista. Jos laki tulee voimaan, se kannattaa siirtää useampaa vuotta myöhemmäksi, jotta viljelijöillä on realistinen mahdollisuus sopeuttaa toimintansa uusiin vaatimuksiin.

Muuta kommentoitavaa esityksestä / Andra kommentarer om propositionen

Lakiesityksessä jatketaan kansainväliseen kehitykseen nähden väärään suuntaan kulkevia uudistuksia. Muualla maailmalla rikosoikeuteen perustuvaa huume politiikkaa ollaan purkamassa, mutta lakiehdotus ehdottaa uutta, entistä kireämpää sääntelyä, joka kohdistuu pääasiassa laillista viljelytoimintaa tekeviin tahoihin.

Päällimmäisenä tunteena lakiesityksestä jää, että koska viranomaiset ovat yrittäneet tulkita lakia hampun viljelystä tavalla, joka ei ole lain tarkoitus, on lakia päätetty lähteä kiristämään. Lain ehdotuksilla ei tunnu olevan lainkaan yhteyttä siihen, mikä olisi viljelijöiden ja muiden asiaosaisten, lakia rikkomattomien tahojen etu, vaan lainvalmistelu on tehty puhtaasti viranomaisten lähtökohdista. Se ei ole kestävä lähtökohta.

Lakiehdotuksessa on täysin sivuutettu se, että byrokratian lisääminen on omiaan vaikeuttamaan ja nostamaan kynnystä liiketoiminnan aloittamiselle ja uusille maatalouden innovaatioille. Päin vastoin se lamaannuttaa toimintaa ja lisää myös viranomaiskuluja.

Yleisesti yhdistys haluaa nostaa esille, että esitettyjen uudistusten sijaan Suomen huume politiikan toimivuutta pitäisi arvostella kokonaisuutena ja selvittää nykyistä toimivimmat keinot lisätä kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä. Huumeiden käytön rangaistavuudesta luopuminen olisi keskeinen askel tässä kehitystyössä.

Rindell Mikko
Humaania päihdepolitiikkaa ry